

Hotel Hyatt Regency, 5. mart 2014. godine

GLOBALNI TRENDovi I PROFITABILNOST POŠTANSKOG SEKTORA SRBIJE

ŽELJKO PANTIĆ

Koliko je ova sprega elektronske trgovine i poštanskog sektora ogromna šansa za ekonomski razvoj, govore i primeri internet prodavnica poput Amazona, koje su gotovo neprimetno porasle i stale rame uz rame sa najvećim korporacijama sveta, tako da sada planiraju isporuku svojih proizvoda preko neke vrste daljinski kontrolisanih uređaja koji su na pola puta između dronova i helikoptera. Umesto da izumru kao dinosauri, pod pritiskom internet revolucije i smanjenog broja pošiljki, državne pošte širom Evrope postaju ekstremno uspešne i profitabilne kompanije, tako da je na primer, još 2002. godine u Nemačkoj, državna pošta kupila DHL, a nije bilo obrnuto, što bi se na prvi pogled moglo očekivati. Potpuno neprimetno, ovaj fenomen došao je i do Srbije, koja je kao i nebrojeno puta do sada, na mnogim drugim poljima, potpuno nesprena da prati brzi korak promena globalnog poštanskog sektora. Tako je u sklopu potpuno mahnitog i anarhičnog sistema ušteda u javnom sektoru Srbije, sa prijavom vodom izbačeno i puno beba, tako da određeni delovi zdravstvenog sistema idu ka potpunom kolapsu zbog zabrane zapošljavanja u javnom sektoru, a poštanski sistem Srbije takođe se nalazi blizu ozbiljnih kadrovskih problema da isprati rast obima poštanskog saobraćaja koji se na krilima rastuće elektronske trgovine praktično duplira iz godine u godinu. A upravo to se dešava u Srbiji, obim poštanskih pošiljki raste, broj ljudi je koji radi u Poštama Srbije je isti ili sve manji, a treba dodati da je prosečna starost zaposlenih sve veća, dok je prosečna težina pošiljke sve veća i veća, tako da se umesto lagodnog razvrstavanja pisama, posao u Poštama Srbije za veliki broj zaposlenih pretvorio u težak fizički posao raznošenja i skladištenja teških i kabastih pošiljki u često malim i potpuno neadekvatnim uslovima. Tako je najveća prijemna pošta u Beogradu, pošta na Konjarniku, potpuno zatrpana paketima i pošiljkama, sa računarima koji datiraju s kraja prošlog veka, i sistemom isporuke pošiljki koji je potpuno pregažen pravom lavinom paketa koji dolaze preko stranih internet prodavnica poput Amazona, izdavača velikih monografija poput Mladinske knjige, ali i raznih TV šopova koji isporučuju ogromne pakete sa dušecima, alatima, elektronskim uređajima... Zaposleni u poznim godinama koji desetak minuta tragaju po stotinama paketa tražeći onaj pravi, samo su ilustracija toga da je ograničenje zapošljavanja u poštama Srbije potpuni promašaj, pošto je broj pošiljki praktično dupliran u 2013. godini, a ukoliko se slični trendovi nastave i u narednim godinama, a starosna struktura zaposlenih ostane ista, ceo sistem će se urušiti kao kula od karata.

Srećni dobitnici

Blizu milion građana Srbije kupovalo je preko interneta u 2013. godini, a pola miliona ljudi prvi put je upravo u 2013. godini kupovalo bilo šta preko interneta, tako da je u poređenju sa 2012. godinom broj ljudi u Srbiji uključen u elektronsku trgovinu porastao za 125 posto. Dolazak Pej pala u Srbiju samo je deo ovog rasta, pošto sve veći broj kupovina preko interneta realizuje se između domaćih subjekata, bez obzira da li je u pitanju kupovina polovne robe, nabavka namirnica ili nešto treće. Ne treba se čuditi što je jedna od posledica ovog rasta rekordni profit Pošta Srbije, ali i ostalih poštanskih operatora na tržištu.

Posebna priča je „štednja“ na marketinškim budžetima u ovoj oblasti, a na ovom primeru se možda i najbolje vidi koliko se nešto što na papiru predstavlja uštedu, u praksi može pretvoriti u neloyalnu podršku konkurenciji iz privatnog sektora. Tako je SBB nedavno prodat za preko milijardu evra, dok je neko pametan smislio da budžet za reklamiranje PTT KDS i PTT interneta bude potpuno ukinut, čak su postojali planovi da se taj izu-

milione u marketing i promociju svojih usluga.

Tu dolazimo do pitanja kuda dalje sa Poštama Srbije, i hoće li nakon izbora biti nastavljena postojeća poslovna politika koja je praktično duplirala dobit i postavila temelj za potpunu dominaciju na regionalnom tržištu poštanskih usluga, ili će u dolazećem izvlačenju srećnih partijskih dobitnika prilikom podele javnih preduzeća, ovaj sistem doći u ruke nekome ko će raditi za konkurenciju, a uopšte neće štiti interes države?

Tu dolazimo do pitanja kuda dalje sa Poštama Srbije, i hoće li nakon izbora biti nastavljena postojeća poslovna politika koja je praktično duplirala dobit i postavila temelj za potpunu dominaciju na regionalnom tržištu poštanskih usluga, ili će u dolazećem izvlačenju srećnih partijskih dobitnika prilikom podele javnih preduzeća, ovaj sistem doći u ruke nekome ko će raditi za konkurenciju, a uopšte neće štiti interes države?

zetno profitabilni deo sistema Pošta Srbije privatizuje i bez tendera pokloni nekom strateškom partneru. Pošta Srbije danas ima žestoku konkurenciju u svakom segmentu poslovanja, od poštanskog, preko izdavanja elektronskih sertifikata, do tržišta kablovske televizije i interneta, tako da je ograničavanje i praktično gašenje marketinških budžeta za ove usluge, praktična subverzija poslovanja Pošta Srbije, i neprocenjiva pomoć konkurenciji iz privatnog sektora koja ulaže

raditi za konkurenciju, a uopšte neće štiti interes države? Ukoliko se to dozvoli, i Pošta Srbije ponovo retardira i vrati u crni scenario u kome će vezanih ruku i nogu trčati trku sa desetina konkurenata iz privatnog sektora, Srbija će umesto hiljada novih zaposlenih koji će servisirati rast broja pošiljaka u godinama koje dolaze, dobiti novu armiju nezaposlenih koja će ostati bez posla u Poštama Srbije, pod zgodnim izgovorom smanjenja troškova javnog sektora.

Upravo zato, globalni trendovi na tržištu poštanskih usluga svakoj normalnoj vlasti bili bi signal da umesto potrage za fiktivnim Potemkinovim selima za jednokratnu predizbornu upotrebu, potraže ozbiljne strateške partnere u oblasti elektronske trgovine, koji bi svojim dolaskom u Srbiju otvorili hiljade novih radnih mesta i od Srbije stvorili regionalni centar elektronske trgovine koji godišnje generiše stotine

otvorilo put da veliki broj mladih ljudi nađe posao, već bi otvorilo prostor za to da se iz Srbije servisiraju Amazon narudžbe za ceo region jugoistočne Evrope, koje sada uz prilično veliku cenu, servisiraju državne pošte Nemačke i Velike Britanije. Polovina svih poštanskih troškova Amazon pošiljki već danas ide Poštama Srbije, a ne treba biti previše pametan pa shvatiti koliko bi neko strateško partnerstvo sa nekim od giganta elektronske trgovine na internetu, dodatno povećalo prihode poštanskog sektora Srbije. Hoće li se to zaista i desiti, ili će nakon izbora Pošta Srbije dobiti novi menadžmet koji će poništiti sve dobitke stvorene u prethodne dve godine, pitanje je koje mora dobiti svoj odgovor. Tu je i pitanje, gde je granica između štednje u javnom sektoru i indirektnog urušavanja javnih preduzeća u interesu konkurencije iz privatnog sektora, i nalaženje tog odgovora, možda je i najveći izazov koji stoji pred Poštama Srbije i poštanskim sektorom uopšte. Od tog odgovora zavisi hoće li poštanski sektor Srbije postati jedan od glavnih generatora zapošljavanja u Srbiji, ili još jedan državni bolesnik koji se izgladnjuje da bi neko drugi u privatnom sektoru mogao da bude jako blizu monopola, u kome će moći nesmetano da razvija sebe, umesto Srbije.

GLOBALNI TRENDVI I PROFITABILNOST POŠTANSKOG SEKTORA SRBIJE

Može li poštanski saobraćaj da prati ubrzani ritam modernizacije

Fer tržišna utakmica preduslov za uspešno poslovanje

Ivana Nikoletić

Poštanski sektor jedan je od retkih koji, i u vreme slabljenja domaće ekonomije, posluje profitabilno, a ima potencijal da i u buduću bude bitan faktor ekonomskog razvoja zemlje. Iako klasične poštanske usluge gotovo zamiru, novi svetski trendovi donose niz alternativnih načina ostvarivanja prihoda. Ipak, da bi se tom sektoru omogućilo uspešno poslovanje, potrebno je stvoriti zakonski okvir za modernizaciju te oblasti i otkloniti prepreke za fer tržišnu utakmicu - složili su se učesnici skupa Globalni trendovi i profitabilnost poštanskog sektora Srbije, koji je organizovao Danas konferens centar. Goran Đerić, član Nadzornog odbora i direktor RJ Hibridna pošta JP Pošta Srbije, istakao je da se prilagodavanje izmenjenim uslovima poslovanja postiže smanjenjem troškova, ali i redizajnom postojećih i uvođenjem novih proizvoda i usluga, kao i maksimalnim korišćenjem informacionih resursa.

Uprkos teškim uslovima poslovanja i ograničenjima, Pošta je uspešla da zabeleži izuzetno dobre rezultate. Tako je recimo 2012. godine ostvarila prihod od 23,8 milijardi dinara, uz dobit od 1,2 milijarde, dok je u 2013. prihodovala 24,9 milijardi dinara, uz gotovo dva i po puta veću dobit od 2,8 milijardi dinara. Ovakvi rezultati nisu posledica samo smanjenja troškova, već i realizacije Strateškog plana koji predviđa stvaranje preduslova za opstanak na tržištu. U tom dokumentu pomenuto je uspostavljanje optimalne organizacione strukture poslovanja, kao i razvoj osnovne delatnosti kroz automatizaciju i modernizaciju, kako bi poštanski centri postali generator i podrška razvoju elektronske trgovine kroz logističke poslove i isporuke do krajnjih korisnika. Tu je i Post net aplikacija koja se nalazi u više od 1.200 objekata, koja je infrastrukturna podrška - kaže Đerić.

On je dodao da je značajno za poslovanje i to što je Pošta nosilac platnog prometa, s obzirom na to da mesečno obavi oko 20 miliona transakcija. To je 80 odsto svih transakcija koje se obavljaju, dakle četiri puta više nego sve banke zajedno. Tu je i transfer novca u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju, dok su najznačajnije ekspres kurirske pošiljke - samo u prošloj godini realizovano je oko 5,5 miliona usluga, što, kad je reč o obimu, predstavlja rast od 13 odsto u odnosu na 2012, dok su prihodi porasli za čak

17 odsto. Kao izvor značajnih prihoda Đerić je apostrofirao i partnerstvo sa državom, bilo na tradicionalan način, bilo kroz elektronsku upravu. Kako kaže, dobri primeri te saradnje su upis besplatnih akcija, gde je ostvareno osam miliona transakcija, a tu je i 71.000 zahteva za restituciju, kao i 30.000 elektronskih sertifikata, u domenu elektronskog poslovanja, koji su do sada izdati samo za potrebe elektronske prijave poreza.

Ipak, i pored zavidnih rezultata u poslovanju, Pošta se susreće sa brojnim ograničenjima, koja često donosi neloyalna konkurencija.

Daleko od toga da je Pošta monopolista, jer se u svakom segmentu poslovanja, pa čak i u pružanju rezervisanih poštanskih usluga, susreće sa lojalnom, ali i

Ovde postoje jasne barijere koje mi kao država možemo da rešimo i veoma je važno da to prepoznamo. Ali, često se odustaje od rešavanje barijera, a želimo da ulažemo u razvoj. Takođe, Poštu treba posmatrati kao deo ekosistema internet ekonomije, i iz te perspektive prići rešavanju nekih pitanja, kao što je saradnja sa velikim preduzećima na e-tržištu. Važno je, takođe, da unapredimo poštanske usluge i stvorimo poslovni ambijent podsticajan za investitore - istakao je Vasiljević.

On je procenio da pismonosne pošiljke neće još dugo predstavljati značajan oblik poslovanja, s obzirom na elektronska sredstva komunikacije i da najveći deo sada čine komunalni računi. S druge strane isti trendovi širenja elek-

Paketski logistički servisi, koji su gotovo potpuno vezani za neki oblik daljinske prodaje, u razvijenim zemljama donose 37,8 odsto prihoda

neloyalnom konkurencijom. U oblasti kurirskih paketskih ekspres usluga imamo gotovo pedeset operatera koji se time bave, o novčanom poslovanju neću ni da govorim, dok je u oblasti informativnih tehnologija potpuno otvorena tržišna utakmica. Velika ograničenja postavlja Zakon o javnim nabavkama. Dešava se da, kada se neki projekti čak mogu tretirati kao strateški, sa državom mogu da imaju pogubne posledice, gde nabavke u najboljem slučaju traju po tri meseca. U takvim uslovima teško je biti konkurentan na tržištu. Dalje, tu je i mogućnost javno-privatnog partnerstva u oblasti telekomunikacija, gde smo prinuđeni da ogromna sredstva ulažemo u održavanje infrastrukturne mreže. Takođe, problem je disparitet cena univerzalne poštanske usluge, gde se cena nije povećavala od 2009. Zelim posebno da istaknem ograničenje zapošljavanja u javnom sektoru, za koje sam ubeđen da će imati dalekosežne posledice. Jer, nije reč samo o zabrani zapošljavanja u tehnološkom sektoru, već je time ugroženo i planirano formiranje istraživačkog centra sastavljenog od profilisanih stručnjaka koji bi trebalo da rade na razvoju Pošte - objasnio je Đerić.

Nebojša Vasiljević, pomoćnik ministra spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija Srbije, kazao je da i u uslovima krize postoje neki delovi ekonomije gde su uslovi za razvoj dobri, te država treba da se orijentiše na otklanjanje barijera u onim sferama koje su perspektivne.

Strateški pravci razvoja

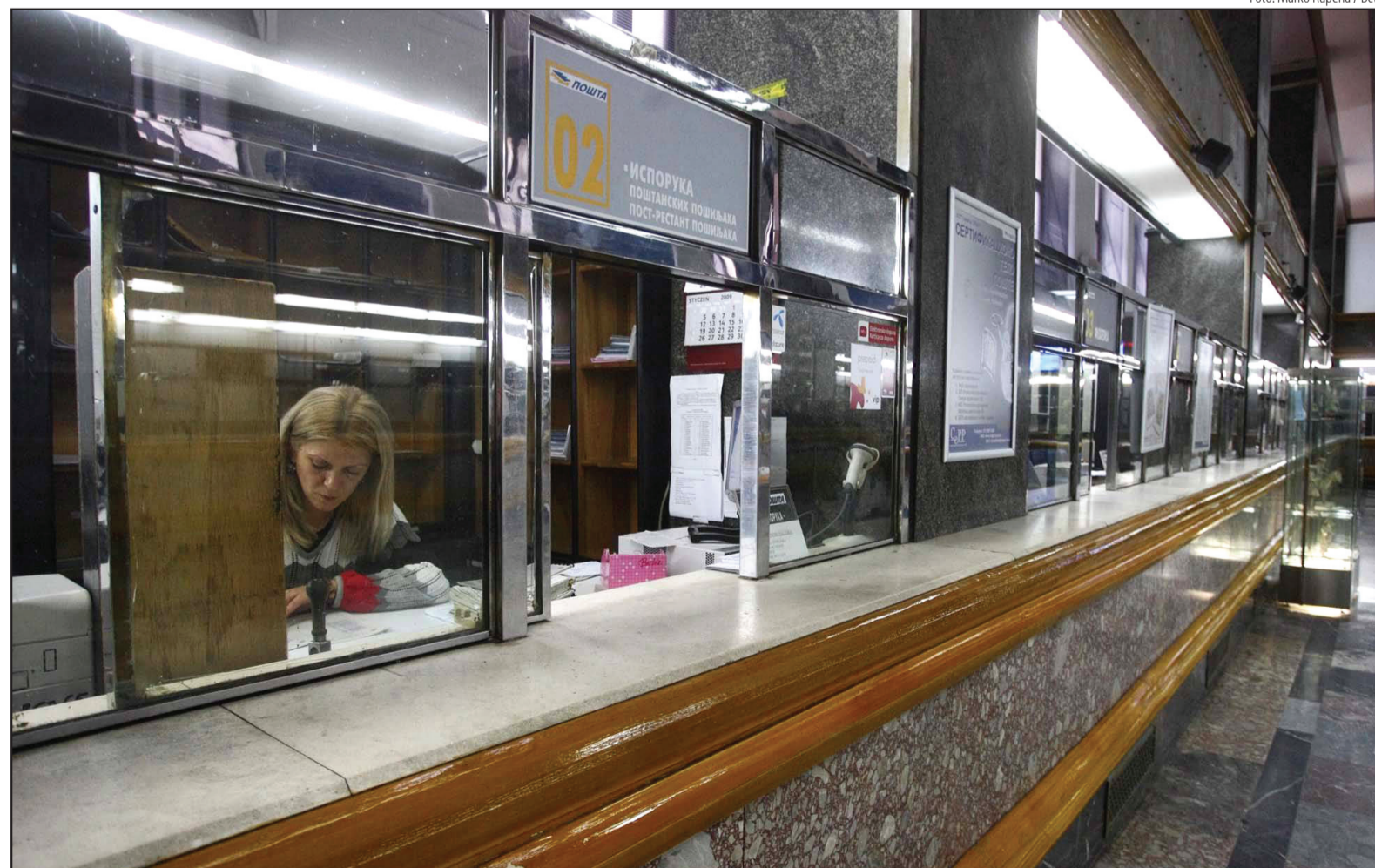
Jedan od osnovnih strateških pravaca razvoja je elektronska trgovina, kao potencijalno najveći generator pošiljaka. Kao ilustraciju pomenuti podatak da je broj korisnika, koji naručuju robu iz inostranstva putem interneta, narastao sa 400.000, koliko ih je evidentirano 2012, na 900.000 u 2013. Drugi bitan pravac je digitalno poslovanje koje je uvedeno u poštanski sistem, gde su digitalno pismo i hibridna pošta dobar primer kako se od delatnosti, koja je gotovo za odstup, može napraviti jedinica sa zaokruženim ciklusom usluga - od primanja fajla u elektronskom obliku do isporuke na kućnu adresu. Ta radna jedinica je, u ove četiri godine koliko posluje, postala profitabilna i sa 280 tona proizvodnje godišnje dostigla nivo od 700 tona - ističe Goran Đerić, član Nadzornog odbora i direktor RJ Hibridna pošta JP Pošta Srbije.

Foto: Dragan Gojić / Beta

Dobri poslovni rezultati uprkos ograničenjima: Pošta

Foto: Marko Ruppena / Beta

gi niz godina mogu da budu otežavajuće za poslovanje pojedinih uspešnih preduzeća, ali da je teško postići selektivnost.

Treba pronaći način da se omogućiti funkcionisanje onog dela ekonomije koji bi najpre mogao da nas izvuce iz krize. Često zakonski nije ostavljeno dovoljno prostora i da se na kraju dešava jedna generalna restrikcija koja ometa i one koji imaju potencijala. Medutim, to je problem sa kojim se suočavaju i oni koji donose mere, i kojima nije lako da primene princip selektivnosti, a da istovremeno ne omoguće i zloupotrebe - zaključio je Vasiljević.

Slavko Đumić, zamenik predsednika Saveta Republičke agencije za poštanske usluge, naglasio je da je daljinska prodaja glavni faktor ne samo razvoja poštanskog sistema nego i ukupnog ekonomskog razvoja, ali je i kanal različitih nelegalnih tokova, te je zakonska regulativa neophodna kao zaštita i potrošača ali i legalnih trgovaca i poštanskih operatera.

Paketski logistički servisi koji su gotovo potpuno vezani za neki oblik daljinske prodaje donose 37,8 odsto prihoda u razvijenim zemljama. U istočnoj Evropi i bivšim članicama Sovjetskog Saveza ta brojka iznosi samo 10,7 odsto. Kada je Srbija u pitanju, ona ima jednaku pokrivenost kao zemlje u okruženju, ali ne postoji nijedan razlog da ne dostigne nivo od 30 odsto prihoda paketskog servisa u poštanskim uslugama - rekao je Đumić.

On je istakao da je osnovni problem prilikom pravljenja nacrta novih zakona, koji se trenutno nalaze na čekanju zbog izbora, zapravo bio usklađivanje različitih tumačenja kupca robe po Zakonu o zaštiti potrošača, u odnosu na korisnika poštanskih usluga. „Ono što strani investitori traže i što nam nedostaje jeste regulacija i uvođenje celog sistema u jednu zaokruženu celinu. Veliki broj odredaba koje se odnose na daljinsku prodaju nije moguće sprovesti bez aktivnog učešća i odgovarajuće drugačije regulacije poštanskog sektora“, tvrdi Đumić.

Nacrt novog zakona sadrži i odredbu da svaki prodavac mora da ima zaključen ugovor sa registrovanim poštanskim operatorom.

U skladu sa najnovijom Direktivom o daljinskoj prodaji iz 2011, pokušali smo te probleme da rešimo odredbom da svaki prodavac mora da zaključi ugovor sa registrovanim poštanskim operatorom koji će podrazumevati besplatne troškove u slučaju povraćaja robe. Pošli smo od činjenice da ne postoji virtuelna prodaja i da svaki kupac, bilo da je otišao u prodavnicu ili je naručio robu preko interneta, mora da ima ista prava. Predviđena je i bela lista registrovanih veb prodavnica, ili prodavaca, koji bi morali da imaju zaključen ugovor sa poštom operatorom. Postoje različite mogućnosti podsticaja za legalni ulazak na to tržište. Primera radi, tu je podsticajni PDV za mala i srednja preduzeća, koji će biti za koju stopu niži, s obzirom na to da najveći broj korisnika ne plaća taj porez. Mislim da samo tako možemo, preteći ove trendove koji su očigledni, da sačuvamo poštansku infrastrukturu koja je u rangu sa najrazvijenijim zemljama - zaključio je Đumić.

On je podsetio da Ministarstvo, regulatorna Agencija koja uređuje tržište i izdaje licence i inspekcija koja to nadzire, kao sistemski deo funkcionišu, ali predstoji dalje usklađivanje sa evropskim direktivama, kako bi se uspostavila liberalizacija u oblasti rezervisane pošte, što je, kako kaže, u planu i definisano strategijama za narednu godinu. „Sve to treba posmatrati kao još jednu šansu za saradnju među operatorima, koji će korisnicima u Srbiji, kupcima i prodavcima u elektronskoj trgovini, omogućiti nove i kvalitetnije servise, a da se mreža koja je ključni resurs u punoj meri i kapacitetu koristi. Tako će se sektor poštanskih usluga staviti u funkciju modernih trendova“, dodao je Vasiljević.

Komentarišući zakonska ograničenja, on je podsetio da mere koje se donose du-

Goran Đerić, direktor RJ Hibridna pošta JP Pošta Srbije

Daleko od toga da je Pošta monopolista, jer se u svakom segmentu poslovanja, pa čak i u pružanju rezervisanih poštanskih usluga, susreće sa lojalnom, ali i neloyalnom konkurencijom. U oblasti kurirskih paketskih ekspres usluga imamo gotovo pedeset operatera koji se time bave, o novčanom poslovanju neću ni da govorim, dok je u oblasti informativnih tehnologija potpuno otvorena tržišna utakmica.

Nebojša Vasiljević, pomoćnik ministra spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija

Jedna od glavnih barijera vezana je za finansijski sektor i lakše uspostavljanje naplate, imajući u vidu ograničen broj procesora kreditnih kartica, ali i probleme u vezi sa napolatom preko razvijenih međunarodnih novih sistema kao što je pej pal. Čak i kod fakturisanja, kada se šalje ili prima novac iz inostranstva, potrebni su dodatni papiri, ili sklapanje ugovora o transakciji, ukoliko je faktura dostavljena elektronskim putem.

Slavko Đumić, zamenik predsednika Saveta Republičke agencije za poštanske usluge

Nacrtom zakona predviđeno je da svaki prodavac mora da zaključi ugovor sa registrovanim poštanskim operatorom koji će podrazumevati besplatne troškove u slučaju povraćaja robe. Pošli smo od činjenice da ne postoji virtuelna prodaja i da svaki kupac, bilo da je otišao u prodavnicu ili je naručio robu preko interneta, mora da ima ista prava. Predviđena je i bela lista registrovanih veb prodavnica, ili prodavaca, koji bi morali da zaključe ugovor sa poštom.

Odgovorno rudarstvo može da ojača Srbiju

Darko Vukobratović – Predsednik Izvršnog odbora, NALED i direktor, Contango d.o.o.

Violeta Jovanović – izvršni direktor, NALED

William S. Infante – predsednik, Breakthrough d.o.o.

Rudarstvo ima veoma dugu tradiciju na teritoriji današnje Srbije. Danas rudarstvo čini manje od 3% BDP-a Srbije, uprkos potencijalno bogatim resursima mineralnih sirovina. To bi moglo da se promeni ako bi buduća Vlada izričito uključila rudarstvo u strategiju razvoja, i ako bi se usvojili i sprovedili zakoni koji podstiču istraživanje, eksploataciju i preradu mineralnih sirovina. Odgovorno rudarstvo može da ojača jednu državu – Kanada, Australija, Norveška i Finska su najbolji primeri. Ipak, to podrazumeva usvajanje odgovarajućih zakona i politika i uspostavljanje odgovarajućeg sistema oporezivanja.

Tokom 2012. godine podneto je više od 100 zahteva za odobrenje za izvođenje geolo-

ških istraživanja, što je dalo podsticaj za otvaranja stotina radnih mesta i investicija od više od 250 miliona evra, i to za nešto manje od jedne decenije. Međutim, ova situacija se naglo preokrenula početkom 2013. godine, kada je predstavljen novi Nacrt Zakona o geološkim istraživanjima i rudarstvu, koji je znatno potresao čitavu istraživačku zajednicu. Odgovor je bio nedvosmislen – broj podnetih zahteva za dozvole za istraživanje je opao 75%.

Vlada je ove signale shvatila ozbiljno, i naredne verzije nacarta zakona su značajno unapređene. Poslednja verzija je objavljena na internet stranici ministarstva 24. januara 2014. godine. U njene odredbe uneta su neka od načela koja mogu pospešiti ulaganja, pod uslovom da se uloga države jasnije uredi i istraživanje dodatno podrži.

Istraživanje neiskorišćenih minerala i metala predstavlja veliki izazov, i zahteva vreme i značajna sredstva. Neretko je potrebno čak 10 ili više godina kako bi se identifikovao i potvrdio kvalitet i obim ležišta. Stoga je potrebno da se kroz zakonodavni okvir, i poreski i fiskalni režim u Srbiji podstiče istraživanje koje kasnije prerasta u eksploataciju – sve do tada kompanije koje

se bave geološkim istraživanjima imaju negativan novčani bilans. One ulažu vreme i novac, ali prihoda ni za kompaniju ni za državu nema sve dok se rude ne eksploatišu.

Opšte pravilo je da svega oko 3-5% projekata istraživanja resursa minerala i metala za posledicu odista ima otvaranje rudnika. Primenjeno na Srbiju, to bi značilo da bi tokom mandata nove Vlade država mogla da odobri pet novih zahteva za eksploataciju. Ukoliko bi se oni odnosili na neke od većih potencijalnih nalazišta, to bi moglo podrazumevati čak 4 milijarde evra kapitalnih investicija za izgradnju i opremanje rudnika i prerađivačkih kapaciteta. Da napravimo poređenje: Fiat je uložio 700 miliona evra u kupovinu Zastave 2008. godine. Na događaju koji je održan prošle nedelje, kompanije iz SAD su sa ponosom predstavile podatak da su u protekloj deceniji u zajedno investirale više od 2,3 milijardi evra (3 milijarde dolara). Dakle, rudarstvo može podstaći značajne investicije koje bi imale ključnu ulogu u budućem rastu srpske ekonomije i industrije.

Prema nedavno objavljenoj statistici, tokom januara 2014. godine se Nacionalnoj službi zapošljavanja prijavio

42.771 građanin, dok zvanična stopa nezaposlenosti sada iznosi 20,1%. Rudarski sektor i prerađivačka industrija bi mogli da pomognu u smanjenju nezaposlenosti. Pet novih rudnika mogli bi da donesu 1.000 direktnih radnih mesta za visokokvalifikovane inženjere, rudare, geologe, druge tehničke specijaliste i polukvalifikovane radnike. Poslovi u ovoj industriji su uglavnom dobro plaćeni: u 2013. godini prosečna plata u Srbiji je iznosila oko 400 evra mesečno, dok je prosečna plata u rudarskom sektoru iznosila gotovo 1.000 evra mesečno.

Nadalje, moglo bi se otvoriti i oko 3.500 indirektnih radnih mesta u oblastima društvenih nauka i ekonomije, saobraćaja, kao i za osoblje za održavanje opreme i pružaoce usluga. Dalja prerada mogla bi dodatno da podstakne potrebu za zapošljavanjem, naročito u nerazvijenim i ugroženim područjima, gde su trenutno u toku geološka istraživanja. Ekonomske koristi se dalje prelivaju i na lokalne zajednice, gde bi restorani, prodavnice i trgovci mogli da otvore dodatnih 1.000 „povezanih“ poslova.

Kako bi se omogućilo više direktnih investicija u rudarski sektor Srbija mora biti mnogo konkurentnija i u re-

gionu i globalno. Ova konkurentnost mora se obezbediti kroz odredbe zakona u oblasti rudarstva i drugih relevantnih propisa i podzakonskih akata. Vlada treba da pojednostavi procedure za izdavanje dozvola i odobrenja i da smanji njihov broj. Srbija bi takođe trebalo da preispita svoju politiku naknada za korišćenje mineralnih sirovina. Kada govorimo o polimetaličnim rudama, u Srbiji su ove naknade već sada više nego u bilo kojoj zemlji u okruženju. Njihovo dalje povećavanje bi moglo da učini Srbiju još manje privlačnom za investitore.

Od početka ove godine, NALED (Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj) sprovodi projekat koji velikodušno finansira Canada Fund. Svrha projekta je bila da informiše zainteresovane strane u republičkoj vlasti i lokalnim samoupravama, u izvršnim i zakonodavnim telima, i uključiti ih u diskusiju o ulozi koje rudarstvo može imati u budućnosti Srbije, ako se njeni zakoni usklade sa najboljim međunarodnim praksama i ako poreske i fiskalne politike omogućie predvidivost i stabilnost. NALED je posvećen saradnji sa Vladom i udruženim kompanijama, univerzitetima i institucijama na stvaranju jače Sr-

bije kroz informisanje o dobrim zakonima, politikama i praksama.

Uz odgovarajuće politike i prakse, Srbija bi mogla da se pozicionira kao stabilan izvor minerala i metala, koji pokreću visoko sofisticiranu prerađivačku industriju, a koja dalje stvara uslove za proizvodnju modernih svakodnevnih proizvoda: proizvodi od bakra, žice i materijali koji se koriste u infrastrukturi, avionima, izgradnji kuća i objekata; specijalizovano staklo i keramika koji se koriste u telefonima, tabletima i računarima; ili proizvodi za skladištenje energije, baterije i akumulatori koji bi se mogli koristiti u automobilskoj industriji ili imati drugu primenu u Srbiji.

Mineralni resursi i metali nemaju nikakvu vrednost dok se ne iskopaju. Rudarstvo bi moglo da ojača Srbiju, ukoliko Vlada uvrsti ovaj sektor kao stub svoje strategije ekonomskog razvoja. Ako Vlada obezbedi političku, pravnu i fiskalnu stabilnost koja će podstaći investicije u ovom sektoru, Srbija bi mogla da snabdeva i zadovolji sve veći regionalni i globalni apetit za mineralima i visoko sofisticiranim novim materijalima koji donose prihode i otvaraju nova radna mesta, što konačno vodi do prosperiteta.

RUDARSTVO
Jačanje srpske ekonomije

Rudarstvo kreira dodatnu vrednost koja daleko prevazilazi vrednost resursa koji se eksploatišu.

Rudarstvo generiše dobro plaćene poslove, promovise nacionalni i lokalni razvoj i donosi poreze iz kojih se finansira infrastruktura, obrazovanje i zdravstvo. Direktno koristi od rudarstva dodatno umnožavaju prerađivački ruda i proizvođači koji doprinose dubini i raznolikosti srpske ekonomije.

Srbija ima bogate geološke resurse ali svega nekoliko rudnika metala ili minerala: 9 rudnika je u funkciji, 3 u vlasništvu države i 4 u privatnom vlasništvu.

Rudarstvo u Srbiji ima istoriju dugu hiljadama godina. Prisutni su depoziti zlata, bakra, olova, cinka, litijuma, bora, minerala i drugi metali i minerali.

Ukoliko bi se samo 3% dozvola za istraživanje preverilo u operativne dozvole za rudarstvo, moglo bi se otvoriti 5 novih rudnika, što bi potencijalno donelo 5 milijardi dolara kapitalnih investicija i omogućilo da se zapošli nekoliko stotina visokostručnih radnika: Geolozi Rudarski inženjeri Operateri i druge opreme Inspektori u domenu bezbednosti i zdravlja na radnom mestu Naučnici iz oblasti društvenih nauka Specijalisti za prirodne resurse Specijalisti za kvalitet vode Računovode Finansijski stručnjaci

Pre eksploatacije ruda, sprovodi se intenzivno istraživanje. U 2013. godini bilo je 135 aktivnih dozvola za istraživanje. Između 2003. i 2013. u istraživanje je investirano oko 300 miliona dolara, čime je otvoreno 600 radnih mesta za sledeće profile: Geolozi Geotehnički inženjeri Inženjeri rudarstva Balašići Ekonomisti

U Srbiji površina na kojoj se vrši eksploatacija minerala i metala iznosi 184 km², što je manje od 0,2% ukupne državne teritorije od 88.361 km². Vrlo mali deo teritorije na kojoj se vrši eksploatacija je narušen.

Preradeni proizvodi mogu prolaziti kroz završnu obradu u Srbiji ili se mogu izvoziti u druge zemlje čime se stvaraju prihodi kroz spolnotrgovinsku razmenu – u oba slučaja, otvaraju se nova radna mesta

Lokalni privrednici isporučuju dobra i usluge učesnicima u rudarskom lancu vrednosti. Održave usluge i dobra pružaju: Konsultanti u domenu ekonomije, životne sredine i drugih oblasti Komercijalni Zaposleni u uslužnim delatnostima Računovode Advokati

Koncentrisane rude se dalje prerađuju u metale u topionicama koje zapošljavaju profite kao što su: Hemijski inženjeri Inženjeri metalurgije Metalni inženjeri Inspektori u domenu bezbednosti i zdravlja na radnom mestu Električari Kompiuterski stručnjaci

Lokalni proizvođači vrše dalju preradu metala i minerala u žice, cevi, nakit, specijalna stakla i keramiku, đubriva i druge proizvode, čime stvaraju dodatnu vrednost i radna mesta za sledeće profile: Inženjeri Metalurzi Matinisti Poljoprivrednici

Transport minerala i metala je zahtevan posao za koji su potrebni: Železnički inženjeri Matinovode Vozniš kamiona Brodski kapaciteta Radnici na otovaru i istovaru u lukama Stručnjaci za logistiku Specijalisti za održavanje

Rudarstvo doprinosi razvoju moderne ekonomije zasnovane na znanju

Rudarske kompanije plaćaju različite naknade, od kojih se 40% iznosi vraća direktno lokalnim samoupravama. Naknadama i drugim taksama inistaju se: Mostovi Putevi Železnica i druga infrastruktura Zdravstveni sistem Obrazovni sistem Socijalni programi

Plate u rudarskom sektoru u Srbiji su u 2013. bile 150% više od nacionalnog proseka! Prosečna mesečna plata 43.932 RSD Prosečna mesečna plata u rudarskom sektoru 110.836 RSD

5 novih privatnih rudnika bi moglo da stvori hiljade radnih mesta

1000 Direktnih radnih mesta

3600 Indirektnih radnih mesta

976 radnih mesta povezanih sa aktivnostima rudarskog sektora

Rudarski sektor u velikoj meri zavisi od zajednica sa velikim brojem visokokvalifikovanih radnika, koji pružaju sledeće usluge: Građevinske usluge Sekundarno i tercijarno obrazovanje Stručna obuka Ugosteljstvo i smeštaj

Government of Canada, Canada, BREAKTHROUGH D.O.O., NALED